

F. Laulud ühiskondlikest vahekordadest

123. EI SÜNNI SUURTE SEKKA.

Harju-Jaani.

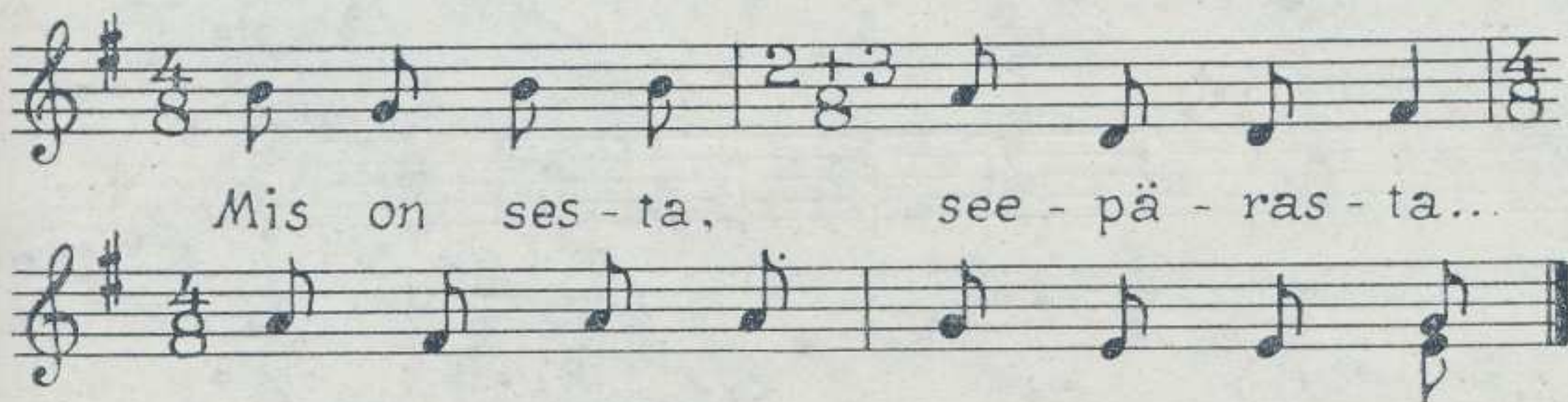
Ei mi - na sün - ni suur - te sek - ka,
ma - hu ei ri - kas - te ma - ja - je,
kõr - gi kõr - va is - tu - mai - e. Kui o - len i - se
a - la - tu, ol - gu mu õn - ne
ü - le - ma, käi - gu mu kä - si ke - nas - te.

Ei mina sünni suurte sekka,
mahu ei rikaste majaje,
kõrgi kõrva istumaie.
Kui olen ise alatu,
5. olgu mu õnne ülema,
käigu mu käsi kenaste.

Laulnud Jüri Kiremia, 77 a. vana, Harju-Jaani kihelkonnas, Anija vallas, Vesikülas 1913. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS X 1844 (40) ja 1858 (21)).

124. RIKAS ÜTLEB REEKS.

Koeru.

5. Mis on sesta, seepärasta,
et olin halvala ajala,
kevadele kergeele,
sügisele räitsakale,
talvise lumesajule?
Rikas mind hüüab reeksi,
rahaline rattaaksi,
varaline vankuriksi,
kulleline kaarikuksi.

Laulnud Jaan Talts, 60 a. vana, Koeru kihelkonnas, Varangu vallas 1909. a. Üles kirjutanud A. Martin ja V. Rosenstrauch (EÜS VI 1353 (225) ja 1564 (313)).

125. LOODUD RIKASTE RISUKS.

Suure-Jaani.

1. Miks on jumal minda loonud, mikson jumal minda loonud

5. Miks on jumal minda loonud
siia rikaste risusse,
talupoegade purelda,
peretütarde tülisse!
Eks võind luua loogapuusse,
isa härja ikkeesse,
ema lehma lüpsikusse.

Laulnud Anu Tammann, 58 a. vana, Türi kihelkonnas, Oisu vallas 1908. a. Sündinud Suure-Jaani kihelkonnas, Sürgavere vallas, kust laul pärit. Üles kirjutanud H. Siimer (EÜS V 579 (29) ja 658 (91)).

126. SAUNANAINE PALUB PAJA-ASET.

Koeru.

A.

Parajalt

1-2. Pe - re - eit o - li ei - de - ke - ne, 1)

pe - re - taat o - li taa - di - ke - ne. 2)

1)var.

2)var.

B.

Parajalt

Pe-re-taat o-li taa-di-ke... 1)

1)var.

Pere eit oli eidekene ja
pere taat oli taadike ja
paluksin paja aseta,
nurun aga lee nurgakesta.
5. Leem mul leede lükati ja
pada aga õue paisatie.

Laulnud Priidik Ristikivi, 62 a. vana, Narva linnas 1905. a. Sündinud Koeru kihelkonnas, Kuusna vallas, Ellavere külas, kuid tekst ja A-viis «lelle käest saadud Harjumaalt». Üles kirjutanud P. Penna ja K. Luud (EÜS II 750 (102 ja 103) ja 630 (130)).

127. RIKKA HÄRG JA VAESE VARES.

Haljala.

Ri - kas tap-pis suu-re är-ja,
 ma tap - pin va - na va - rek - se,
 ei saand süü - a, ei saand müü - a,
 ei saand nah - ka Nar - va vii - a.
 Ma tap - pin va - na va - rek - se,
 sest sain süü - a, sest sain müü - a,
 sest sain nah - ka Nar - va vii - a.
 Tu - kast sain tu - ba - ka - ko - ti
 no - kast sain nai - se nõe - la - two - si,

sul - ge - dest sain suu - re pat - ja

sa - va na - hast sain saa - pa sää - red,

[- -] sain vi - lis - tus - pil - li.

Märkus. Vanamees laulis nagu luges. Detoneeris.

- Rikkas tappas suure ärja,
 (ma tappin vana varekse,
 ei saand süia, ei saand müia,
 ei saand nahka Narva viia.
5. Ma tappin vana varekse,
 sest sain süia, sest sain müia,
 sest sain trilli-tralli lüia,
 sest sain nahka Narva viia.
 Tukast sain tubakakoti,
10. nokast sain naise nõelatuosi,
 sulgedest sain suure patja,
 sava nahast sain saapasääred.

Laulnud Tohver Klembork, 79 a. vana, Haljala kihelkonnas, Vihula vallas, Kosta külas 1913. a. Ules kirjutanud K. Viljak ja J. Mark (EÜS X 1444 (23) ja 1703 (278)).

Märkus. 12. värss on ära jäetud ebasündsa sisu tõttu.

128. PERETÜTAR JA VAESLAPS.

Koeru.

1-2. Oh se-da vaesta or-ja-last, õh-tu sõi õ - le-si-de-meid.

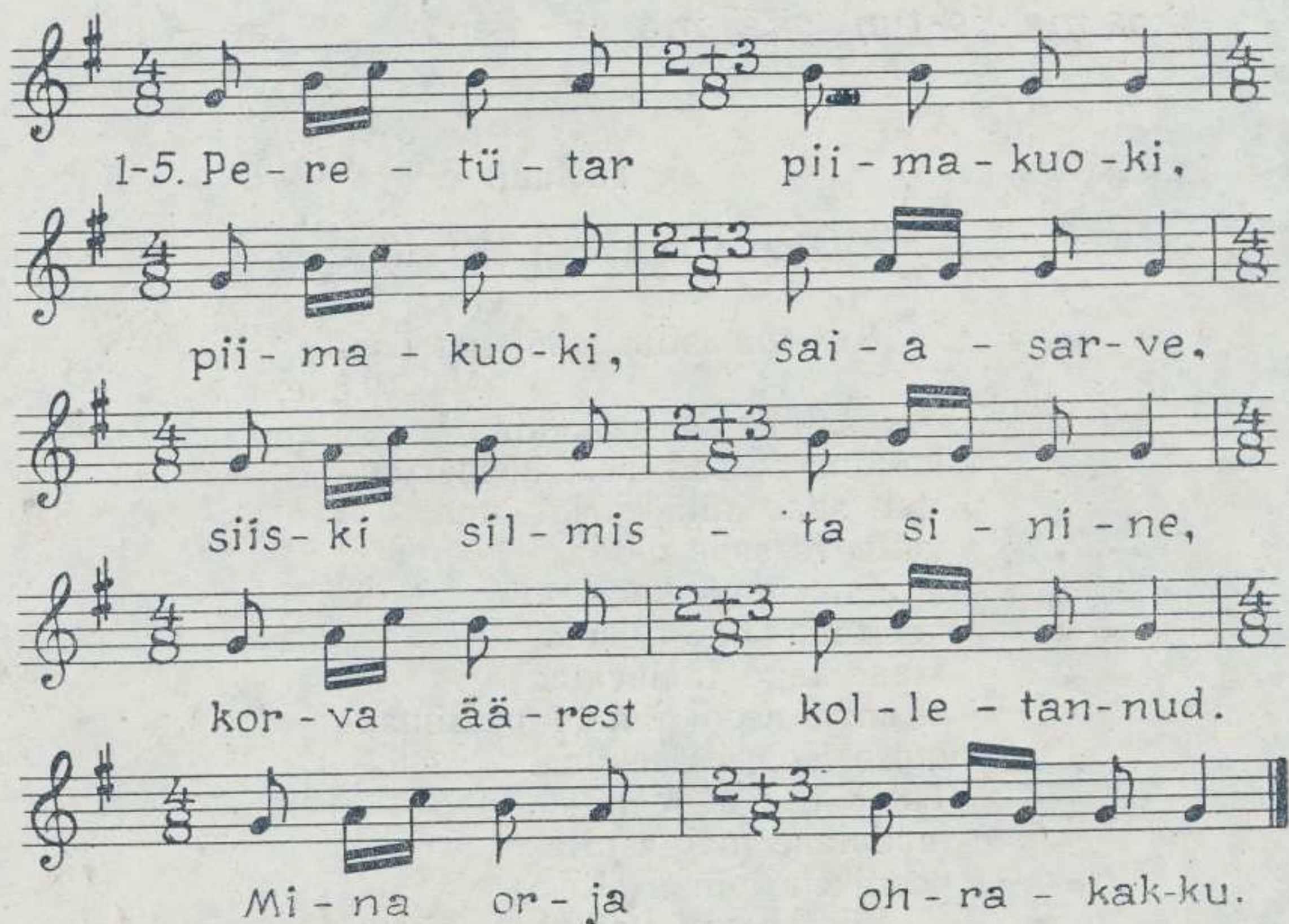
Oh seda vaesta orjalasta!
 Õhta sõi õlesidemed,
 videvikus vitsaraagu,

5. siiski palgelt punane,
siiski silmista sirgeje.
Peretütar, peenikene,
võttis võid ja katsus kala,
silitas sealihada,
siiski silmista sinine,
10. siiski palgest plekiline.

Laulnud Anna Sirel, 50 a. vana, Koeru kihelkonnas, Väinjärve vallas, Rõhu külas 1909. a. Üles kirjutanud J. Välbe ja V. Rosenstrauch (EÜS VI 1310 (25) ja 1421 (83)).

129. PERETÜTAR JA VAESLAPS.

Kuusalu.

1-5. Pe - re - tü - tar pii - ma - kuo - ki,
pii - ma - kuo - ki, sai - a - sar - ve,
siis - ki sil - mis - ta si - ni - ne,
kor - va ää - rest kol - le - tan - nud.
Mi - na or - ja oh - ra - kak - ku.

Pulmatoon.

- Peretütar piimakuoki,
piimakuoki, saiasarve,
siiski silmista sinine,
korva äärest kolletannud.
5. Mina orja ohrakakku —
siiski silmista sileda,
korva ääred kukketavad.

Lainud Liisu Aadler, 66 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kõnnu vallas, Turbuneeme külas 1911. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS VIII 2540 (197) ja 1640 (168)).

130. NUTUST JÄRV.

Tartu-Maarja.

Kaunis pikalt

1. Kos ma is - tun, säääl ma i - ken,
kos ma is-tun, säääl ma i - ken, lee - le.

Teolaul.

(Vaimud laulsid teolt tulles:)

Kos ma istun, säääl ma iken,
lee-le,

kos astun, säääl alandan,
kos ma seesän, seenäd märjad.

Vett saab külä karjal juua,
5. valla varsade ojoda.

Oma emä, üvä emä,
näeb mu kodo tulema,
laane taga laalevata:
«Pange need piimad peesima,
10. lapse leemed leekima!
Tuleb tilluke teolta,
madalake malga alta,
peenikene piitsa alta.»

Võeras emä, võegas emä,
15. näeb mu kodo tulema,
laane taga laalevata:
«Juba kuulus kuri tuleb.
Pange panged valgeesse,
et ta jooses vetta tooma!»

Lainud Ann Kõiv, 73 a. vana, Tartu-Maarja kihelkonnas, Kavastu vallas, Tähemaa külas 1905. a. Üles kirjutanud A. Liiv ja J. Raja (EÜS II 278 (14) ja 326 (28)).

1-2. Võe-ras mem-me, võegas mem-me võerastaati, võegas taati.

Vaeslapse laul.

- Võeras memme, võegas memme,
 võeras taati, võegas taati,
 kui kuulis mind kodu tulema,
 vällä otsessa olema,
 5. kuulis laanes laalevade,
 tänavas aga trallitava,
 võttis sundida sulasta,
 kästa kärmast käskijalga:
 «Mine, sundija sulane,
 10. käi, minu kärmas käskijalga,
 võta võtemed võrelta,
 aeda targemit tarelta,
 keera kinni kerstukaaned,
 lüü sa lukku luugiuksed,
 15. uksed ummisrõngaesta!
 Ju tuleb kuri koduje,
 külla sööja, külla jooja,
 külla kandija külaje,
 küll talluta taguvärati.»
 20. Mina aga mõistsin, kostsin vasta:
 «Võeras memme, võegas memme,
 võeras taati, võegas taati,
 mis külla kannan ma külaja,
 mis tallun ma taguvärati —
 25. loos on so lusikavarred,
 piibelis so piimapiisad,
 raamatus so leivaraasud.
 Võtan võida — jo väheneb,
 katsun kala — jo kahaneb,
 30. lõikan leiba — jo ta lõpeb.»
 Oh mu oma memmekesta,
 või minu ella taadikesta,
 kui kuulis mind kodu tulema,
 vällä otsessa olema,
 35. kuulis laanes laalevade,

- tänavas aga trallitava,
võttis sundida sulasta,
kästa kärmast käskijalga:
«Mine, sundija sulane,
40. käi, minu kärmas käskijalga,
võta võtemed võrelta,
aida targemid tarelta,
keera lahti kerstukaaned,
löö sa lahti luugiuksed!
45. Jo tuleb tütar koduje,
jo tuleb abi majasse.
Kibu nuustikud nurukse,
tuba luuda ju tahakse,
ahi algusi paluksi,
50. pada vetta palveleksi.
Pane piimad pleesimaie,
lapse leemed leesimaie!»

Laulnud Ell Sõstar (snd. Aidakats), 48 a. vana, Kursi kihelkonnas, Puurmanni vallas 1911. a. Kuulnud ema käest, kes oli sündinud Põltsamaa kihelkonnas, Lustivere vallas, Neanurme külas. Üles kirjutanud J. ja M. Kärt (EÜS VIII 281 (2) ja 213/4 (2)).

132. KURI PERENAINE.

Urvaste.

MM ♩ = 196

Ae-ti mu mõt-sa, ae-ti mõt-sa om-mu-kult,
var-ra in-ne, var-ra in-ne val-gõt,
an-ti mul pei-u an-ti pei-u pikk vits,
kañd-li - a - la, kañd-li - a - la kar-ja-vits.
O-lõs mul ol-nu, o-lõs mul ol-nu u-ma i-mä,

e - lä - nu, e - lä - nu u - ma e - sä,

andnumulpeiu, andnupeiu piimämuru,

kañd-li a - la, kañd-li a - la kar-ja-mu-ru.

Võõras andpeiu, võõras andpeiu pi-kä vit-sa,

kañd-li a - la, kañd-li a - la kar-ja-vit-sa,

añd luu, añd luu, ü - tel li - ha,

añd koo-ri-gu, añd koo-ri-gu, kuu-lut'är',

añd si-su, añd si-su, pišt sil-mä,

näd-sä le-vä, näd-sä le-vä, är nää-gut!

I-mä añd li-ha, i-mä añd li-ha, ü-tel luu,

añd tü - kü, añd tü - kü, ü - tel tü - hä.

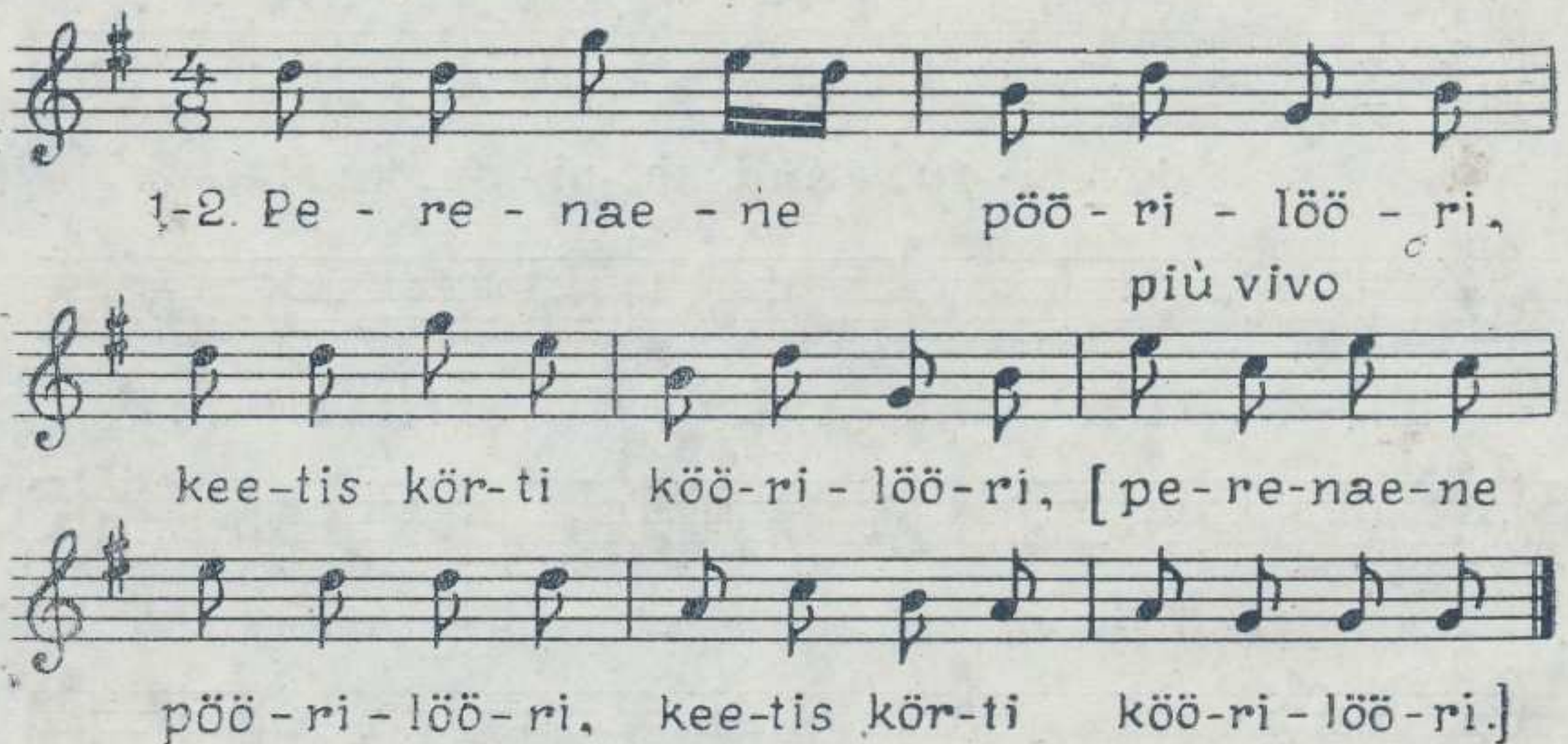
Aeti (mu) mõtsa ommukult,
varra inne valgõt,
anti (mul) peiu pikk vits,
kan'dli ala karjavits.

5. Olõs mul olnu uma imä,
elänu uma esä,
andnu (mul) peiu piimämuru,
kan'dli ala karjamuru.
Võõras an'd peiu pikä vitsa,
10. kan'dli ala karjavitsa,
an'd luu, üteliha,
an'd koorigu, kuulut' är',
an'd sisu, pis't silmä,
nädsä levä, är näägut'.
15. Imä an'd liha, üteliha,
an'd tükü, üteliha.

Laulnud Helmi Vill, snd. 1904. a., Urvaste kihelkonnas, Vana-Antsla vallas 1957. a. Heliilindistatud KM ekspeditsioonil (A. Garšnek, H. Tampere jt.) (RKM, Mgn. II 90b).

133. ÕUE HAUKUMA.

Järva-Jaani.

1-2. Pe - re - nae - ne pöö - ri - löö - ri,
più vivo
kee-tis kör-ti köö-ri - löö-ri, [pe-re-nae-ne
pöö - ri - löö - ri, kee-tis kör-ti köö-ri - löö - ri.]

- Perenaine peeri-leeri,
keetis kõrti keeri-leeri,
andis süüa sööri-lööri,
ma läen metsa meeri-leeri,
5. raiun puida pööri-lööri.

Perenaene pöörakaela
sidus nööri koera kaela,
siis aas õue aukumaie,
väravasse vahtimaie:

10. «Augu õuessa siguda,
väravasse varssasida!»

Laulnud Lovisa Pukk, 65 a. vana, Järva-Jaani kihelkonnas, Kuksema vallas, Kagavere külas 1909. a. Üles kirjutanud A. Martin ja V. Rosenstrauch (EÜS VI 1358 (251) ja 1743 (230)).

134. SULASE HALB SÖÖK.

Jõhvi.

Ka-na läks lak-ka kaagü-tel-la...

1)var.

1)var.

Sulase laul.

Kana läks lakka kaagatella,
kukk läks kuogutes järele,
ori vaene kiitelemma:

5. «Omme saab muni mudida,
anna 'ga pihta paksu piimal!»

Perenaine mõistis, kohe kostis:

«Viel on eilist ernelienta,
tunaeilist tuhlilienta,
muldusta kabustalienta —

10. sie on orjale omasa,
palgulisele parajas!»

Laulnud Maarja Ots, 79 a. vana, Jõhvi kihelkonnas, Järve vallas, Kukruse külas 1909. a. Üles kirjutanud P. Penna ja A. Sildnik (EÜS VI 905 (141) ja 1093 (271)).

MM ♩ = 192

do^{#1} Pe - re - nai - ne pe - ris kel - mi,

pe - re - nai - ne pet - tis min-da:

pa - ni vet - ta pii - ma ul - ka,

a - ga - ni - ta lei - va ul - ka.

Mi-na a - ga pet-sin pe - re - nais-ta:

läk - sin met - sa kün - de - mai-e,

va-o mi-na künd-sin, tei - se , jät - sin

si - ni - lil - le - del si - ra-da,

val-gel lil - le - del va - lu-da,

kul - le - r - ku - pul kuu - ti lüü - a.

Tu - lin ko - do, te - gin ai - da,

au - gu te - gin, tei - se jät - sin.

Til - lu - ke - ne pu - na - ne pör - sas

üt - les suu - re - le si - a - le,

va - le - tas va - na - le em - mis - sel - le:

„Siin on ^hau - ku ^hai - a sees - sa,

läh - me lä - bi läät - sa sis - se,

tü - ki - me tür - gi - ni - su sis - se!”

„Ä - ra mi - ne vöö - ra vil - ja!

Vöö - ras tu - leb, vôi - las sel - jas,

lööb su niu - ded ni - ka - na - ka.”

Perenaine peris kelmi,
perenaine pettis minda:
pani vetta piima ulka,
aganita leiva ulka.

5. Mina aga petsin perenaista:
läksin metsa kündemaie,
vao mina kündsin, teise jätsin
sinililledel sirada,
valgel lilledel valuda,
10. kullerkupul kuuti lüüa.

Tulin kodo, tegin aida,
augu tegin, teise jätsin.
Tillukene punane pörsas
ütles suurele siale,

15. valetas vanale emmisselle:
«Siin on ^hauku ^haia seessa,
lähme läbi läätsa sisse,
tükime türginisu sisse!»
«Ära mine vōõra vilja!

20. Vōõras tuleb, vōllas seljas,
lööb su niuded nika-naka!»

Jätab viimase värsi laulmata («ei ole sünnis»).

Laulnud Rosalie Tark, 63 a. vana, end. Kodavere kihelkonnas, Kalaste linnas 1954. a. Üles kirjutanud H. Tampere (RKM II 57, 437 (2)).

136. KAVAL SULANE KÜNDMAS.

Ridala.

Allegro quasi moderato.

1-4. Küll mi - na te - an ti - u vii - sid,
küll mi-na te-an ti - u vii-sid, mõis-tan mõned
mõi-sa vii-sid, mõis-tan mõ - ned mõi-sa vii-sid:
hil - lu - kest mi - na hüi - an här - gi,

hil - lu-kest mi-na hüi-an här-gi, ma-da-last mi-na

kün-nan maid, ma-da-last mi-na kün-nanmaid.

Küll mina tean tiu viisid,

mõistan mõned mõisa viisid:

hillukest mina hüian härgi,

madalast mina künnan maid,

5. ma annan ruumi rohul kasvada,
ohakal ula elada.

Ohakal oli hulki lapsi,

malssal maani tüterid.

Oh minu hellad eide vennad,

10. sula aga targad taadi vennad,
tulge mõnikas minule!

Ma pane hõlpu ametile,

suiks panen sukki nõeluma,

talveks tangu sõeluma,

15. aastaks aset tegema,

päevaks peada otsima.

Laulnud Juhan Liivamägi, 60 a. vana, Ridala kihelkonnas, Võnnu vallas, Ahli külas 1911. a. Üles kirjutanud C. Kreek ja J. Muda (EÜS VIII 437 (26) ja 387 (89)).

137. ORJA PALK.

Helme.

1-2. Pe-re-na-i-ne, nae-su-ke-ne, an-na õh-tud õi-ged ai-ga.

Peremees, peremeheke,

anna õhtu õiged aiga,

puulpe õhtu poolest päeva,

reedi ristilõuneeta!

5. Ori oodab õdaguta,

orjal o aiga igava,

päivilisel päivi pikka.

Perenaine, naisukene,
seda ütle ma sinule:

10. Massa ära orja hinda,
orja hinda, vaese vaeva,
päivilisel päevapalka,
suvilisel suvi vaeva!

Kui sa ei massa maa pääl

15. ega ei tasu alla taeva,
küll sa kõnnid taevaessa,
taevaessa, põrguessa,
küünarpuu pikka peona,
kangas laia kaindelenna:

20. «Tule, ori, võta oma,
tule, vaene, võta vaeva!»

Ori kuuli, kosti vastu:

«Perenaine, naisukene,
kui sa es massa maa pääl

25. ega es tasu taeva alla —
ei ma ei taha taevaenna,
massa ei Maarja lävele.

Nüüd sa põled põrguenna,
turvas pääle, tuli alla,

30. küünar vetta külle alla,
süsevass o sääre alla.»

Laulnud Ruuda Tuhakott, 73 a. vana, Helme kihelkonnas,
Kärstna vallas, Kargaja talus 1908. a. Üles kirjutanud A. Martin ja P. Tatz
(EUS V 229 (26) ja 378/9 (69)).

138. ORJA PALK.

Kodavere.

1-2. Pe - re - mees, pe - re - me - hi - ke - ne,

pe - re - nae - ne, nae - su - ke - ne.

Peremees, peremehikene,
perenaene, naesukene,
maksa ära orja ohto,
orja ohto, vaese vaeva!

5. Kui et maksa, en palugi,
käsin su käed mädätä,
sõrmed lülini lühetä,
peiäl pihku pehmisätä.
Küll sa tasud taevaana,
10. maksad Maria eenä.
Sääl sina seesäd seenä piälä,
kõnnid, küünärpuu käenä:
«Tule, orja, võta ohto,
tule, vaene, võta vaeva!»
15. Ei jõe tarvis taevaana,
maksu Maria eenä.

Laulnud Miina Till (snd. Prinkvelt), 68 a. vana, Kodavere kihelkonnas, Alatskivi vallas, Pusi külas 1905. a. Üles kirjutanud A. Liiv ja J. Raja (EÜS II 287 (62) ja 362 (83)).

139. ORJA ASE.

Kodavere.

O - lin mi - na or - jan, käi - sin kar - jan,
Poo - la - maal ma poi - si - ke - ne ...
(var.)

- Olin mina orjan, käisin karjan,
Poolamaal ma poisikene.
Akas tali tulema,
akasid saanid sõitema,
5. reetallad tantsimaie,
kõdarad kõrisemaie,
peremehed akasid jo
orje omal otsimaie:
«Tule aga mulle, orjakene,
10. mul on pehmed orjapadjad!»
Kui sain orjast ära mintud,

küsisin ma perenaeselt:

«Perenaene, naesukene,
kos on nüüd see orja süng?»

15. Perenaene kuulis, kostis vasta:

«Orja ase katla alla,
sinu süngi sädemena.»

Mina kuulin, kostin vasta:

20. «Perenaene, naesukene,
tii mule tulisärki,
sädemist tii süngikene,
meskä võin tuleje minnä,
katla alla asuda.»

25. Orja ase õrre piäl,
palgapoisil parre piäl.
Kui sii õrsi orjutab,
siis jo orja erkänesse,
kui sii parsi paugatab,
siis ja orja karganesse.

30. Mes mul palgast paesati,
suve vaevast viäneti?

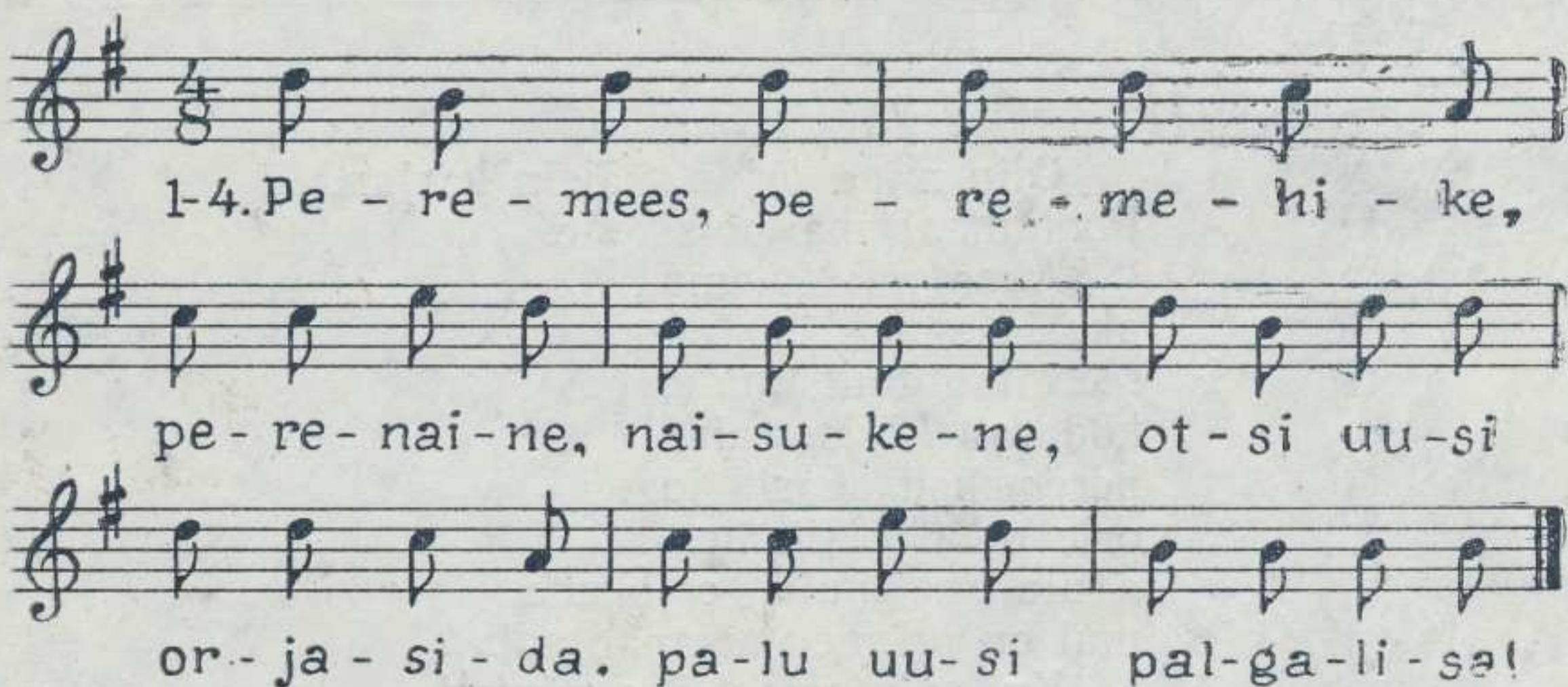
Vana katkenud kasukas,
vana valge rüüdi tükki —
sii mulle palgast paesati,

35. suve vaevast viänetie.

Laulnud Leena Töövahe, 71 a. vana, Kodavere kihelkonnas,
Alatskivi vallas, Lahe külas 1905. a. Üles kirjutanud A. Liiv ja J. Raja
(EÜS II 290 (77) ja 381/2 (110)).

140. ORI LÄHEB ÄRA.

Torma.

1-4. Pe - re - mees, pe - re - me - hi - ke,
pe - re - nai - ne, nai - su - ke - ne, ot - si uu - si
or - ja - si - da. pa - lu uu - si pal - ga - li - sa!

Orja laul.

Peremees, peremehike,
perenaine, naisukene,
otsi uusi orjasida,
palu uusi palgalisa!

5. Otsas on minu oasta,
peas on minu pürje päevad.

Tulgu paigule paremad,
ase mele ausamad,
tehku nii kui mina tegin,
10. käigu nii kui mina käisin.
Joostes tõin tule külasta,
veeretasin vee kaevusta.

Ütlen uuest ümber jälle,
ütlen uuest ümber jälle:
15. Tuli paigule paremad,
ase mele ausamad,
viisa kuuda vetta tõi ja
kuusa kuuda tulda tõi.

Üles kirjutanud J. Kask Torma kihelkonnast 1895. a. (EUS IV
270 (397)).

141. PEREMEES KIIDAB TEOPÕLVE.

Jõhvi.

Pe-re-me-es kii-tis te-o-põl-ve...

Peremees kiitas tiopõlve,
perenaine vaimopõlve.

Kui tuled tunniks ti ole,
päivaks kaheks katsumaie,
5. kas pannas padjus magama,
linadesse liperdama!

Ti ol pannaks tööd tegema,
linatükki eietama —
ei panda padjus magama,
10. linades ei liperdama.

Ti ol tükki mõedetakse,
kaigast kaela eidetakse,
latiga ette laetakse.

Oi küll mina kiuste künnin tüki,
 15. vao mina aasin, vaksa jätsin,
 tolli kündsin, tõise jätsin,
 siis sain tüki tõistest ette,
 teopäeva tõiste kõrva.

Ootan süüa toodavaada,
 20. valget vaati veetevaada.
 Nägin küll süüa toodavaada,
 aga musta vaati veetevaada.
 Kohe mul kukkus kurva meeli,
 algatas ale südame:

25. «Enä asja, mis mul anti,
 enä toitu, mis mul toodi!»

30. Võtsin kätte ja vihastin,
 muisutan ärjad murule,
 ajasin ärjad aia nurka,
 pistin piitsa peenderisse (ja)
 sahad lõin vasta sauna seina,
 35. ise siis läksin Aru kõrtsi,
 säääl võtsin mõned mõõdud viina,
 kannu kaks kahvakasta,
 toobi tugevat õluta.

Siis tundsin jalga tuuravaada,
 40. väha jalga vääravaada.
 Küll jalad kodu viiavad,
 sääred sängije siavad,
 põlved põhkuje puevad.

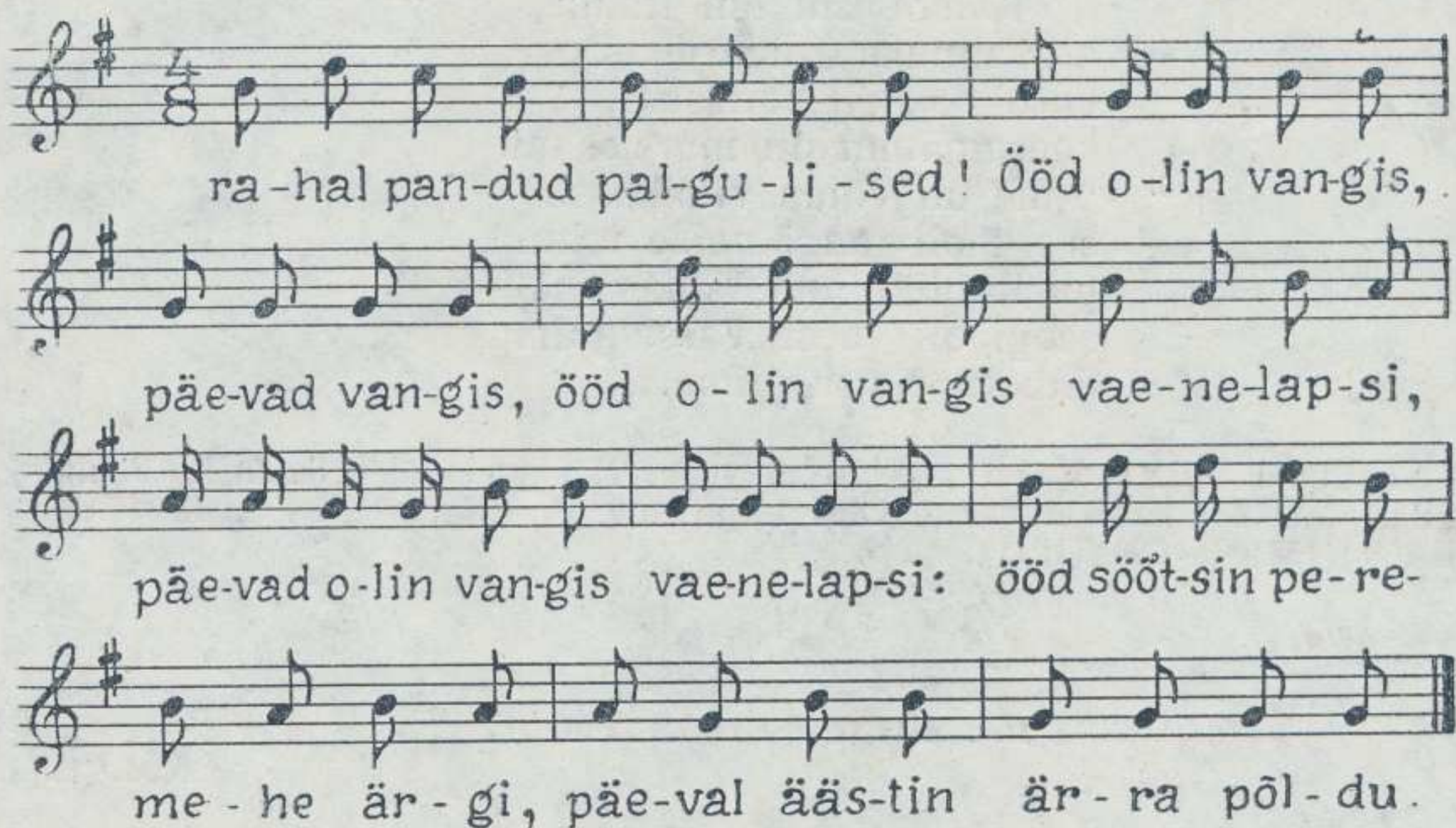
Laulnud Joosep Viidemann, 68. a. vana, Jõhvi kihelkonnas, Jõhvi vallas Puru külas 1905. a. Sündinud ja kuni 20. eluaastani elanud Türi kihelkonnas, Väätsa vallas. Üles kirjutanud P. Penna ja K. Luud (EÜS II 757 (141) ja 671/3 (168)).

Märkus. Käsikirjas on v. 27—29 tugevasti moonutatud kujul: Kes ei kasvanud kabusta, /sire listitud libasi/ ja põlend leiva koorukesi.

142. ÕISED ORJAD.

Kuusalu.

1-8. Oh me vae - sed val - la or - jad,
 kin-ni kih-la - tud su - la - sed,

ra-hal pan-dud pal-gu-li-sed! Ööd o-lin vangis,
 päe-vad vangis, ööd o-lin vangis vae-ne-lap-si,
 päe-vad o-lin vangis vaene-lap-si: ööd sööt-sin pe-re-
 me-he är-gi, päe-val ääs-tin är-ra põl-du.

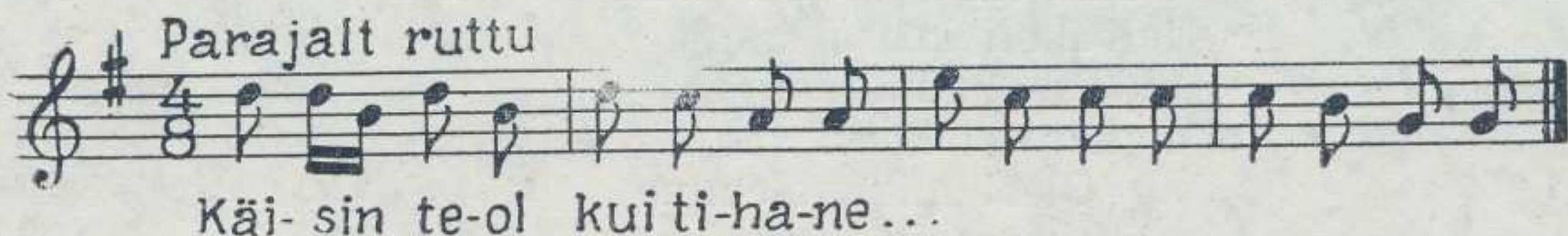
- Oh me vaesed valla orjad,
 kinni kihlatud sulased,
 rahal pandud palgulised!
 Ööd olin vangis, päevad vangis,
 5. ööd olin vangis vaenelapsi,
 päevad olin vangis vaenelapsi:
 ööd söötsin peremehe ärgi (oosta),
 päeval äästin ärra põldu.

Laulnud Miina Vilippus, 64 a. vana, Kuusalu kihelkonnas, Kõnnu vallas, Kolga külas 1912. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EUS IX 806 (16) ja 767 (102)).

143. TEOLISE HALB SÖÖK.

Haljala.

Parajalt ruttu

Käi-sin te-ol kui ti-ha-ne...

Var.(tavalisem)

Käisin tiul kui tihane,
 abivaimuks kui arakas,
 odrakook oli kotissani,
 kaeramämm oli märsissani.

5. Vähe oli võida vitsikussa —
 seegi oli narri naise tehtud,
 pisut oli piima lähkerissa —
 seegi oli vaese varsa piima,
 õnnetu obuse piima.

Laulnud Jüri Vilberg, 50 a. vana, Haljala kihelkonnas, Vihula vallas, Metsiku külas 1905. a. Üles kirjutanud P. Penna ja K. Luud (EÜS II 760 (155) ja 694 (191)).

144. HIIRE SELJAS TEOLE.

Rõngu.

1-2. Lät-si mi-na til-lu-kõ-ne te - o - le,
 tü - ki ma - nu tüi - rä - te - na
 te - o - le, te - o - le,
 tüi - rä - te - na, tüi - rä - te - nä.
 1) Lõpp

Lätsi mina tillukõne teole,
 tüki manu tüirätena,
 osa manu oirätena.
 Panni mina kraami kassi sälgä,
 5. leiväkoti koera sälgä,
 esi iste ruuna sälgä,
 katsiratsi kõrvi sälgä.

- Olesi minu olemine
 ehk ka minu tegemine,
 10. ma panes härrä härjadessa,
 kubija adrakuredessa,
 kiltre künniravvadessa,
 opmani ette hobesessa.

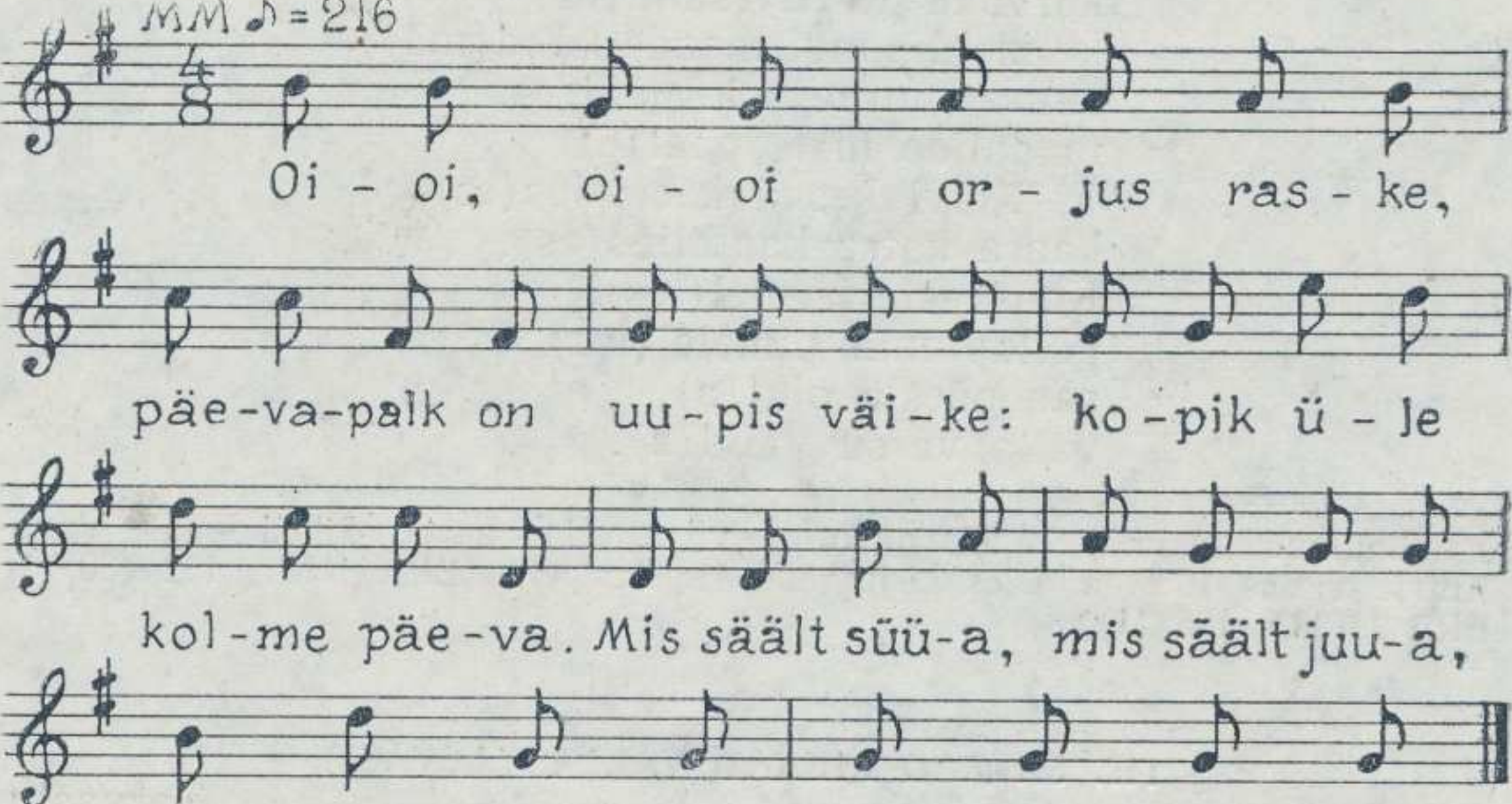
- Sajatan mina, sajatan:
 15. saagu mina sedä nägemä,
 kui nee saksa santma läävä,
 sinisärgi sitta vedämä,
 punapüksi puid raguma,
 mõisahärrä maad kündmä,
 20. provva perel sööki keetmä!

Üles kirjutanud P. Kurg Rõngu kihelkonnas, Aakre vallas, Pühaste külas 1904.—1905. a. (EÜS II 12 (13) ja 49 (23)).

145. TEOMEHE PALK.

Halliste.

MM ♩ = 216

Oi - oi, oi - oi or - jus ras - ke,
 päe - va - palk on uu - pis väi - ke: ko - pik ü - le
 kol - me päe - va. Mis säält süü - a, mis säält juu - a,
 mis säält ko - du nai - sel vii - a?!

- Oi-oi orjus raske,
 päevapalk on uupis väike:
 kopik üle kolme päeva.
 Mis säält süüa, mis säält juua,
 5. mis säält kodu naisel viia?!

Laulnud Peeter Kolbre, 68 a. vana, Abja raj., Abja k/n. [= Halliste kihelkonnas, Penuja vallas] 1961. a. Üles kirjutanud V. Rööp ja L. Briedis (RKM II 104, 516 (175) ja RKM II 105, 118/9 (3)).

146. SOISED MAAD.

Urvaste.

1. Ku - rat sund - ku suu - ri sak - su,
ku - rat sund - ku suu - ri saks.

- Kurat sundku suuri saks(u),
kärväku Kärü esänd(id),
ke meid pandi maade künd(mä)
sinna suurde soie pääl(e),
5. madalide maie pääl(e)!
- Külvi kesvä keerulids(es),
kaara katse kandilids(es).
Kon vesi virvetel(les),
põllupinnär pimetel(les) —
10. saa obeste ojut(a),
valla varsu valid(a).

Laulnud Mari Saalup, 74 a. vana, Urvaste kihelkonnas, Vana-Antsla vallas 1935. a. Üles kirjutanud H. Tampere (ERA III 7, 152 (30) ja ERA II 115, 185 (1)).

147. SAKSAD RIKKAD VALLA VAEVAST.

Tarvastu.

Tee-me, teeme, misme teeme, saame, saame, misme saame.

- Teeme, teeme, mis me teeme,
saame, saame, mis me saame,
saame saksale rahada,
vana härrale varada,
5. isandile ehteida,
rouale roosist põllekesta.

Laulnud Liis Rõõm, 80 a. vana, Tarvastu kihelkonnas, Vana-Suislepa vallas 1912. a. Üles kirjutanud J. Müür (EÜS IX 362 (26) ja 341 (106)).

1 Mil-les, mil-les her-rä' jo i - lo - sa - gi,
 mil-les, mil-les her-rä' jo i - lo - sa - gi?

Milles herrä' ilosa'.

Milles, milles herrä' jo ilosagi,
 milles, milles provva' jo punatsõgi?
 Vaestõ-, vaestõlastõ jo vaiva läbi,
 tütar-, tütarlastõ jo tüü läbi.

5. Tulgõ, tulgõ jo vällä tooli päältä,
 saiskõ, saiskõ jo vällä sohva päältä,
 kaegõ, kaegõ vaesõ jo valla pääle,
 kuis sied, kuis sied valda siin vaivatasõ,
 pere-, pererahvast siin piinatasõ,
 10. teo-, teopoissõ jo pissetäse!

Kur'ä', kur'ä' omma' jo kelmi' kiltre',
 petjä', petjä' peeño' jo pulgajunkru' —
 selle, selle herrä' jo ilosagi,
 selle, selle provva' jo punatsõgi.

Räpina valla kooliõpetaja J. Polakess'i noodist kirjutanud A. Sibul
 1904. a. (OES, EK 253, 3 (1)).

149. SAKSA LAPSED.

Sak-sa lap-sed san-did lap-sed—oo-ra pii-manad
 i - me-vad, lit - si luid nad lui - gu - ta - vad.

- Saksa lapsed sandid lapsed —
 oora piima nad imevad,
 litsi luid nad luigutavad.
 Talupoja lapsed targad lapsed —
 5. ema piima nad imevad ja
 ema luida nad luigutavad.

Laulnud Mari Poltov, snd. 1844. a., Märjamaa kihelkonnas, vallas ja külas 1928. a. Üles kirjutanud A. Saat (ERA III 1, 77 (172) ja ERA II 7, 438 (92)).

150. MEIE HÄRRA.

Karula.

üksik

Mei - e herr o - li ri - kas mees,

kõik

lee - lu, le - lu, le - lu, lee - lu.

- Meie herr oli rikas mees,
 leelu,
 istub saksa saani sees,
 seitse sikka saani ees,
 vana (j)emmis kõige ees.
 5. Esi tema istub saani sees,
 puupöör tal püksi ees,
 tatirida rinna ees,
 siasitt tal piibu sees.
 Mina vaene Sangle sant,
 10. mul pole muud kui kott ja kepp.

Üles kirjutanud P. Einer Karula kihelkonnast umb. 1887. a. (H, Mapp 692).

A.

1-2. Sau - gas kur - ja sak - sa - põl - ve,

val - just va - na her - ra põl - ve.

B.

1-2 Sau-gas kur-ja sak-sa-põl-ve, val-just va-na

her - ra põl-ve, uh, uh, uh, uh, uh, uh, ui.

Laul Saugast teotööl.

- Saugas kurja saksapõlve,
 valjust vana herra põlve.
 Teomehed neid pakkus paluvad,
 naesed käivad mõisa vahet,
5. hani neil alas hõlma alla,
 pörsas neil põigeti sülesse,
 lammast laugu vankri eela,
 paluvad mehi pakust lahti,
 mehi vaesi võlast lahti.
10. Herra siis mõistab, jälle kostab:
 «Ei nad pääse pakust lahti
 ega vanast võlast lahti,
 enne kui päevad hästi tehtud,
 vana võlg ka kuulsast makstud.»

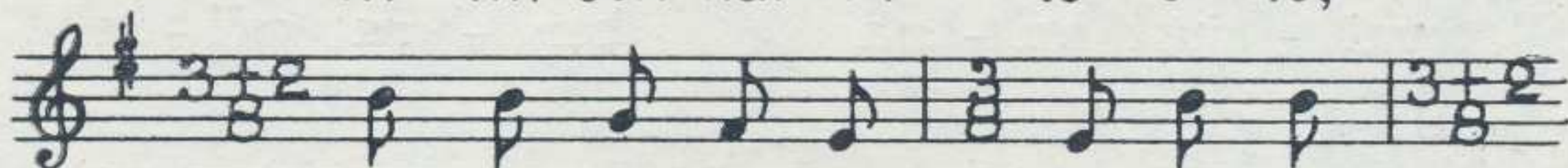
Üles kirjutanud (A-viis ja tekst) J. Oidermann Pärnu kihelkonnast, Sauga vallast 1924. a. (E 54403 ja 54311 (3)). B-viisi kirja pannud Jüri Tuisult 1908. a. (EUS V 1245 (9) ja 1242 (1)).

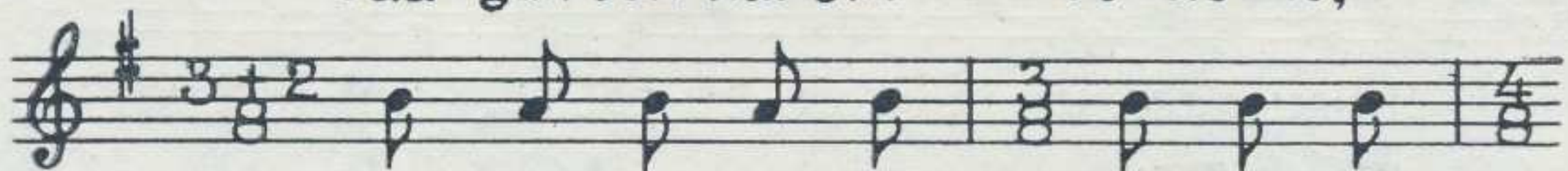
Til - lik - selt käi - sin te - o - le,

til - lik - selt käi - sin te - o - le,

rää - guk - selt käi - sin re - he - le,

rää - guk - selt käi - sin re - he - le,

siis o - li ku - ri kub - ja - põ - li,

siis o - li ku - ri kub - ja - põ - li, va - li va - na -

här - ra - põ - li, va - li va - na - här - ra - põ - li.

Me - hed mõi - sa - as a - la - ti,

me - hed mõi - sa - as a - la - ti,

nai - sed käi - sid mõi - sa tee - da, nai - sed käi - sid

Tillukeselt käisin teole,
 räägukselt käisin rehele,
 siis oli kuri kubjapõli,
 vali vanaärrapõli.

5. Mehed mõisaas alati,
 naesed käisid mõisa teeda,
 kana kallid kaimdelassa,
 ani armast õlma alla,
 lauku lammas vankerille.

10. Viisid meestest meeleiäda,
 kilterille keelekastet,
 kubijalle kurguvõiet.

Mehed mütsita palusid,
 naesed ukseesse ulusid:

15. «Oh mu ärtu ärräkene,
 kuldakrooni prouakene!
 Tõuse üles tooli piäle,
 astu akna raami piäle,
 vaata oma valla piäle,
 20. kudas su valda vaevatasse,
 pisukeisi piinatasse!

Vald on vaevane eesse,
 kubjas ku kurat järele.
 Vaata munde valla piäle:

25. vallad vaskised eesse,
 kubjad kullatsed järele.»

Laulnud Ants Unt, 80 a. vana, Kolga-Jaani kihelkonnas, Võisiku
 vallas, Eltsaare talus 1929. a. Üles kirjutanud V. Koch ja H. Paukson (ERA
 III 1, 337 / ERA, Fon. 260a ja ERA II 21, 161/2 (6)).

153. PALVE SAKSTELE.

Vändra.

Ja nüüd on ku-rat kub-jaks pantud, kas-ke...

Nüüd on kurat kubjaks pantud,
varas valla pealikuks,
kirju litsi kilteriks,
alli rantsi aidameheks!

5. Oh minu ärtu ärrake,
kuldakrooni prouake,
tõuskem üles tooli pealt,
saksa suure soopa pealt,
vaadake selle vaese valla peale,
10. kudas seda valda vaevatakse,
pisemid küll piinatakse,
suuremid küll surmatakse.

- [See paneb valla vardaasse,
kihelkonna kirbeesse,
15. nooredmehed noaterasse.

[Iga värss algab originaalis sõnaga «ja», mis vastab eeltaktile.]

Laulnud Mall Anton, 79 a. vana, Tori kihelkonnas, Tori vallas, Murru külas 1911. a. Laul õpitud Vändra kihelkonnast. Üles kirjutanud P. Tatz ja A. Sildnik (EÜS VIII 1136 (31) ja 1058 (55)).

Märkus. 13. värss on ilmsesti laulikul või üleskirjutajal vahele jäänud ning seepärast teksti sisse toodud teiste variantide alusel. Oieti jätkub siin 1. lõigu mõte.

154. PÖRGU MÖIS.

Urvaste.

1-6. Se-o mõi-sa pör-gu-mõi-sa, se-o mõi-sa

pōr-gu - mō-is, ku-ra - ti - de koo-li-mōi-sa,
ku-ra - ti - de koo-li-mō-is. Siin nii' ul - li
o - pa - tō - sō, siin nii' ul - li o - pa-tōs,
siin nii' noo - rō noo-mi-tō-sō, siin nii' noo-rō
noo-mi-tō-ōs: lah-ki lüv-väs ha-mō li-na-nō,
lah-ki lüv-väs ha-mō li-na-an, pu-rus pee-nü
pal-la - puul, pu-rus pee-nü pal-la-puul.

Seo mōisa pōrgumōis(a),
kuratide koolimōis(a).
Siin nii' ul'li opatōs(ō),
siin nii' noorō noomitōs(ō):
5. lahki lüvväs hamō linan(ō),
purus peenü pallapuul.
Siin aias iks enne agud(a) —
hukka läts iks orja un(i),
vaesōlatsō vaivaun(i).

10. Minge muia mōisael(le),
astkō muia alōvōl(lō) —
vot kus peenül peetās(e),
vot kus kallōl kannōtas.

Laulnud Mari Taal, 80 a. vana, Urvaste kihelkonnas, Vaabina vallas
1932. a. Üles kirjutanud H. Tampere (ERA III 7, 58 (32) ja II 56, 79 (1)
/ ERA, Fon. 361a).

1-6. Millal mina peasen mõi-sa-as-ta, mõi-sa-as-ta,
pör-gu-as-ta, ku-ra-dis-ta kar-ja-aas-ta,
si-ni-kuu-e sil-ma al-ta, al-li mante-li
ma-jas-ta, tuh-vel-jal-ga-de tu-as-ta.

Kui viisi kõik $\frac{4}{8}$ oleksin üles tähendada tahtnud, siis oleks igakord pidanud märkima, kus sõnade õiged rõhud tulevad ($\smile$ $\triangle$):

Seepärast olen kõik niisugused viisid $\frac{5}{8}$ ja $\frac{3}{8}$ üles kirjutanud. [— — —] Nagu ma mitmel pool olen tähendanud, heidab üks laulja sõnad täiesti viisi valitsuse alla. On sõnad ise trohheus (— $\smile$), siis on kerge viisil sõnadega toime saada. Ei taha aga mõnes kohas sõna loomuline rõhk viisi rõhuta noodiga (der unbetonte Takteil) leppida, siis võtab laulja jalaga taktilöömise appi, et niiviisi paremini sõnade loomulikke rõhke rõhuta taktijagude alla sundida, ja ümberpöörduvalt, sõnade rõhuta, kergeid silpe viisi rõhutatud (betonte Takteile) nootide alla paigutada. Teine laulja jätab niisugusel kohal aga voli sõnadele ja siis sünnivad kas $\frac{3}{8}$, $\frac{5}{8}$ või $\frac{7}{8}$ taktivahed. Nii heidavad mõne laulja juures sõnad viisi alla, teise juures ümberpöörduvalt. Viimast juhtumit peab loomulikumaks pidama, sest et ta suurema jao lauljate juures nähtavale tuleb.

Millal mina peasen mõisaasta,
mõisaasta, põrguasta,
kuradista karja-a'asta,
sinikuue silma alta,
5. alli manteli majasta,

tuhveljalgade tuasta,
ommiskinga ooneesta?

Las tuleb Jaani, sõidab saani,
tuleb Toomas, toob obuse,

10. Ants aab alliga järele,
kihuteleb kimmeligas,
siis mina peasen mõisaasta,
mõisaasta, põrguasta,
kuradista karja-a'asta,
15. sinikuue silma alta,
alli manteli majasta,
tuhvelkingade tuasta,
ommiskinga ooneeste.

- Ei vaata enne tagasi,
20. enne kui kodu väravas,
siis ep ma vaatan tagasi:
vaat kus paistab põrgupaika,
kuradi koda näikse,
tondi torni aljendakse!

Laulnud Kai Kasimir, 74 a. vana, Harju-Jaani kihelkonnas, Anija vallas, Kehra külas 1912. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS IX 831 (5), 826/7 ja 859 (27)).

156. PEKSUHAAVADE VIHTLEMINE.

Väike-Maarja.

1-2. Ei-de-ke-ne, memmekene, hau minu pihast piitsahoobid.

- Eidekene, memmekene,
hau minu pihast piitsahoobid,
seljast need hoobid sinised,
mis on kuri kubjas teinud,
5. vali valla pealik pannud!

Laulnud Abram Glindemann, 73 a. vana, Väike-Maarja kihelkonnas, Porkuni vallas, Piisupi külas 1910. a. Üles kirjutanud P. Penna ja V. Rosenstrauch (EÜS VII 2159 (16) ja 1972 (176)).

157. SAKSTE SAJATUS.

Jõelähtme.

Oh sak - sa, sa - ba - ta koe - ra,
 il - ma ännata i - san - da, nül - gi - sid nahka
 li - ha peal - ta, i - me - sid pek - ki per - se - es - ta!

Oh saksa, sabatu koera,
 ilma ännata isanda,
 nülgisid mu nahka liha pialt,
 imesid pekki perseesta!

Laulnud Maria Burfard, 49 a. vana, Jõelähtme kihelkonnas, Kostivere vallas, Vandjala külas 1913. a. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EÜS X 2146 (6) ja 2081 (359)).

158. KUPJA SURM.

Paistu.

1-4 Oh mu kul - la kub - ja - ke - ne,
 i - sand, el - la sak - sa - ke - ne, ä - ra sa löö
 lü - hi - kes - ta, e - ga pes - sa pee - ni - kes - ta!

Orjuselaul.

Oh mu kulla kubjakene,
isand, ella saksakene,
ära sa löö lühikesta,
ega pessa peenikesta!

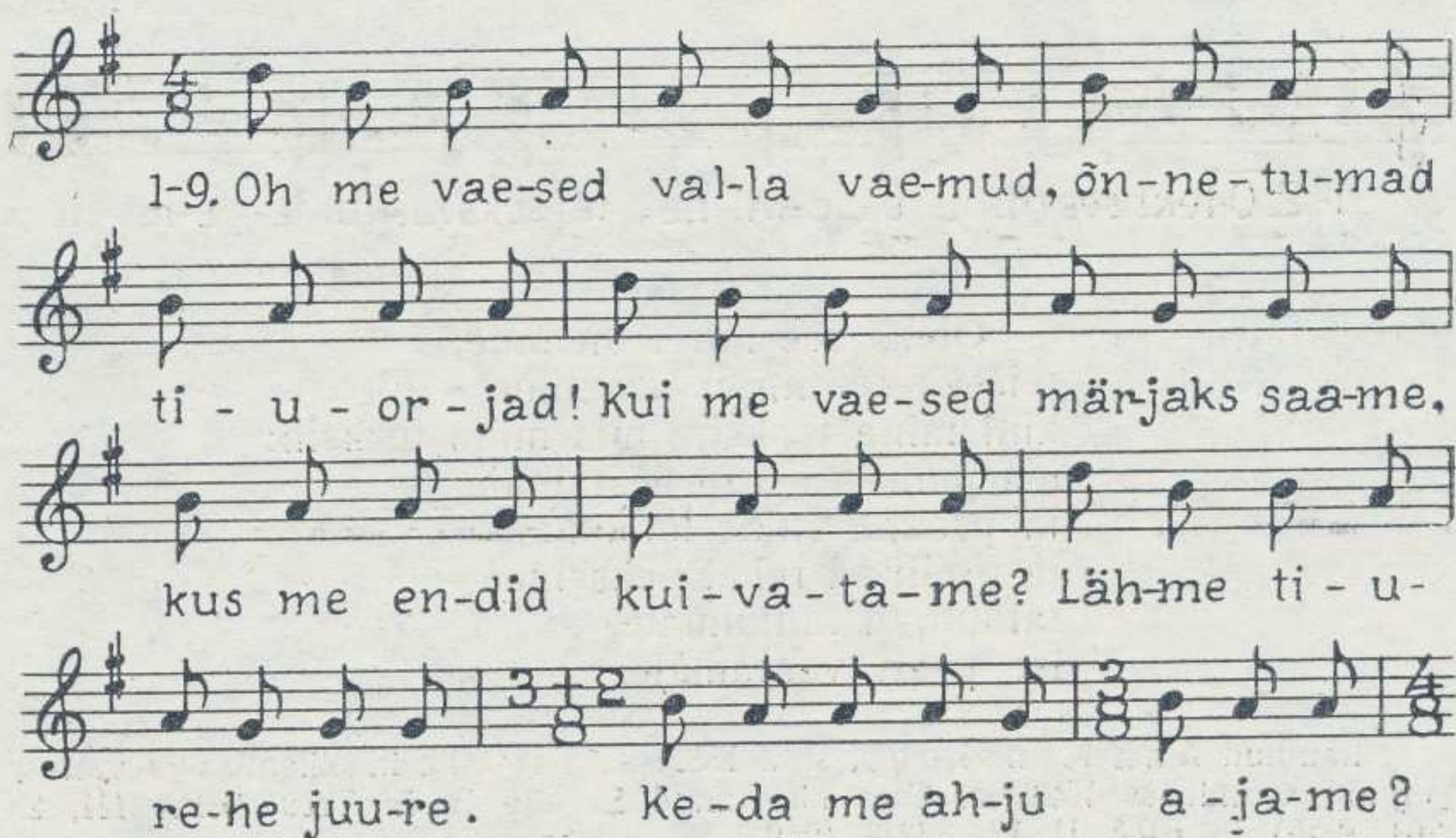
5. Lühike latsi vaene,
peenike latsi peratu.
Enne löö vitsa vastu vette,
enne löö keppi kivi vastu —
vitsajälg jääb vee pääle,
10. malgajälg jääb maa pääle.

- Oh mu kubjas, kullakene,
isand, ella saksakene,
kuri surm om kubijalle,
kibe surm om kilteril,
15. valus vallavanemil!
Koe nii kurja koguve?
Kubijalle kübara pääle,
kiltril kepi otsa pääle.

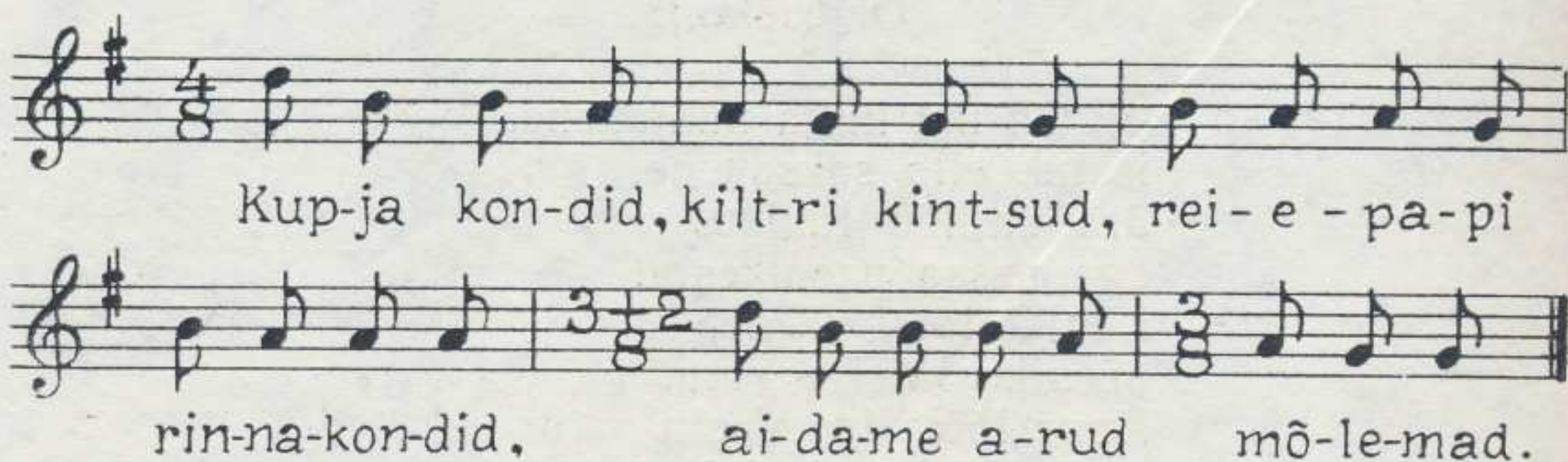
Laulnud Ell Melts, 57 a. vana, Paistu kihelkonnas, Aidu vallas,
Meltsa talus 1906. a. Üles kirjutanud J. Aavik ja J. Sakkeus (EÜS III 226
(11) ja 283 (20)).

159. KUBJAS AHJU.

Harju-Jaani.

1-9. Oh me vae-sed val-la vae-mud, õn-ne-tu-mad
ti - u - or - jad! Kui me vae-sed mär-jaks saa-me,
kus me en-did kui-va-ta-me? Läh-me ti - u -
re-he juu-re. Ke-da me ah-ju a - ja-me?

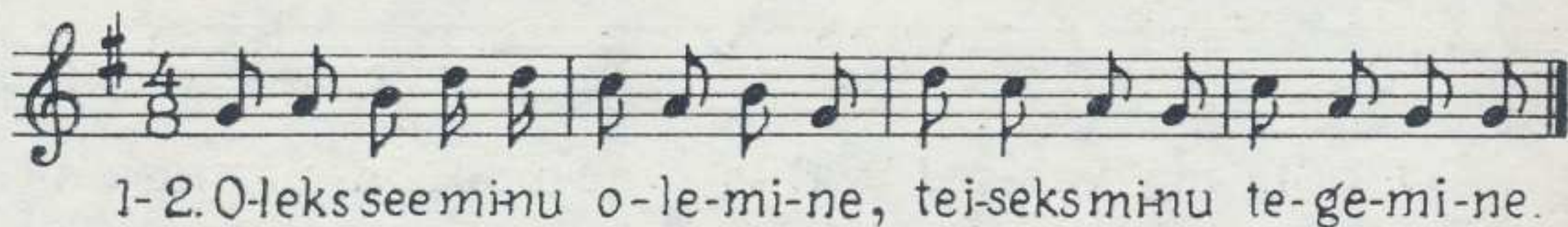

- Oh me vaesed vallaorjad,
õnnetumad tiuorjad!
Kui me vaesed märjaks saame,
kus me endid kuivatame?
5. Lähme tiurehe juure.
Keda me ahju ajame?
Kubja kondid, kiltri kintsud,
reiepapi rinnakondid,
aidame arud mõlemad.

Laulnud Kai Viikmann, 70 a. vana, Harju-Jaani kihelkonnas, Raasiku vallas, Voose külas 1912. a. Laul pärit Parila külast, kus laulik üles kasvanud. Üles kirjutanud K. Viljak ja G. Vilberg (EUS IX 832 (9) ja 870 (47)).

160. KÄTTEMAKS SAKSTELE.

Vigala.

- Oleks see minu olemine,
teiseks see minu tegemine,
küll mina teaksin, mis mina teeksin:
ma paneks ärrad äestamaie
5. ja proudad rukit lõikamaie
ja preilnad rehet peksema,
talupojad tantsimaie,
ise pealt vaatamaie.

Laulnud Ann Kanskopp, sünd. 1852. a., Vigala kihelkonnas ja vallas, Vigala asunduses 1929. a. Üles kirjutanud E. Oja ja E. Treu (ERA III, 2, 261 (245) ja ERA II 17, 368/9 (249)).

Laulik Sohvi Sepp Kodaverest.

161. KÄTTEMAKS SAKSTELE.

Kodavere.

MM ♩ = 186

mi^b2

O - leks mi - nul o - ma ^ho - le - mi - ne,

tei-seks mi - nu te - ge - min, ma pa-neks är-räd

är - jä - deks ja kilt - rid pa-neks kii - li - deks,

parlando

kүн-näks paa-ri är-rä-ga. Är-rä teeb e-den:
parastavalt (ees-
poolse hääldamisega)

ai-etades

ai-ai-ai! a-ga mi-na ta-ga: trai-rai-rai!

- Oleks minul oma hõlemine,
teiseks minu tegemin(e),
ma paneks ärräd ärjädeks ja
kiltrid paneks kiilideks,
5. күnnäks paari ärräga.
Ärrä tiib eden: ai-ai-ai!
aga mina taga: trai-rai-rai!

Laulnud Sohvi Sepp, 83 a. vana, Kallaste raioonis, Kokora külanõu-
kodus, Torila külas [= Kodavere kihelkonnas] 1954. a. Üles kirjutanud
H. Tampere (RKM II 57, 407 (6)).

ПЕСНИ ОБ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЯХ

123. Не годится быть среди знатных. Не годится мне быть среди знатных и богатых. Но хоть я и низкий, пускай мое счастье будет высоким.

124. Богатый называет дровнями. Что случилось со мной от того, что родился в плохое время? Богатый называет меня дровнями (телегой).

125. Мусор для богатых. Почему бог создал меня мусором для богатых! Уж лучше бы сделал из меня деревянную дугу (ярмо для быка, подойник).

126. Бобылка просит места для котла. Я просила у хозяйки места, куда поставить котел, но мою похлебку вылили на землю и котел выбросили во двор.

127. Бык богача и ворона бедняка. Богач убил большого быка, не мог его ни съесть, ни продать. Я убил старую ворону, и ел, и продавал. Из хохла вороны получился табачный кисет, из клюва игольница и т. д.

128—129. Хозяйская дочка и сирота. Сиротка питалась соломой и прутьями, но все же была краснощекая. Хозяйская дочка ела масло и свинину, а с лица была синяя.

130—131. Родная мать и мачеха ждут домой. Когда родная мать видит, что я возвращаюсь с барщины, она велит, чтобы поставили молоко греться. Когда мачеха видит, что я возвращаюсь, она велит поставить наготове ведра, чтобы я побежала за водой.

132. Злая хозяйка. Если бы была родная мать, она бы дала мне с собой на пастбище молока и хлеба. Чужая хозяйка вложила мне в руку длинный прут; дала мне кость, сказала, что это мясо.

133. Батрак лает во дворе. Хозяйка завязала веревку на шею батраку и послала на двор лаять вместо собаки.

134. Плохая еда батрака. Курица с кудахтаньем пошла на чердак, батрак подумал, что теперь можно будет поесть яиц. Хозяйка сказала, что еще осталась вчерашняя гороховая похлебка, которая батраку хорошо подходит.

135—136. Хитрый батрак пашет. Хозяйка добавила в молоко воды и в хлеб мякины. Я обманул хозяйку: пропахал борозду, другую оставил, чтобы цветы могли расти. (Уж я знаю обычаи барщинников: при вспашке оставляю место, где трава могла бы расти.) Пришел домой ставить забор — оставил в заборе дырку. [Дальше продолжением служит песня «Маленький поросенок», см. № 184—185.]

137—138. Плата батраку. Выплати, хозяйка, мое батрацкое жалованье! Если здесь на земле не заплатишь, уж придется тебе платить после смерти. Но на небе батрак уже не захочет жалованья. Тогда будешь гореть в аду.

139. Постель батрака. Когда зимой хозяева стали искать батраков, обещали, что положат спать на подушках. Я пошел в батраки и спросил, где же подушки. Хозяйка сказала: «Ложе батрака под котлом в огне!» Я ответил: «Сначала приготовь мне из огня рубашку и постель из искр, тогда я смогу спать в огне».

140. Батрак уходит. Ищи себе, хозяин, других батраков, мой годовой срок окончился! Пускай вместо меня придут более хорошие и честные. Я бегом приносил огонь из деревни и воду из колодца.

141. Хозяин расхваливает барщину. Хозяин расхваливал работу на барщине. Ты приди на часок на барщину, увидишь, уложат ли спать на подушках. (Барщинник сердится на плохую еду, уходит в корчму.)

142. Ночные батраки. Ох мы несчастные ночные батраки, мы как в тюрьме и ночью и днем. Ночью я кормил хозяйских быков, днем бороновал господские поля.

143. Плохая еда барщинника. Я ходил на барщину, в мешке была ячменная лепешка. Масла было с собой мало, да и то плохо сбитое, мало было молока, да и то кобылье.

144. На барщину верхом на мыши. Я поехал на барщину на спине мыши (коня), мешок с хлебом положил на спину собаки. [Далее следует «Мечь господам», см. № 160—161.]

145. Плата барщиннику. Работа у меня тяжелая, плата маленькая: копейка за три дня. Что можно на эти деньги есть-пить, что отнести домой жене?!

146. Болотистые земли. Пусть черт возьмет господ, которые заставили вспахивать болото. Где проблескивает вода, там можно купать лошадей.

147. Господа богатеют от крестьянского труда. Что бы мы только ни делали, всё для господ обращается в богатство.

148. Господа красивы от крестьянского труда. Почему господа красивы? Потому что крестьянские девуш-

ки трудятся на барщине. [Далее следует «Просьба к господам», см. № 153.]

149. Господские дети. Господские дети будут плохие, потому что сосут молоко чужой женщины. Крестьянские дети будут умными — сосут материнское молоко.

150. Наш господин. Наш господин богатый человек, он сидит в господских санях, перед санями запряжено семь свиней.

151—152. Тяжелая неволя. У нас на мызе тяжелая неволя: мужчин на мызе наказывают, женщины носят господам подарки (гусей, поросят). [Далее часто следует «Просьба к господам», см. № 153.]

153. Просьба к господам. Дорогие барин и барыня, встаньте со стульев, посмотрите, как мучают крестьян!

154. Ад на мызе. Эта мыза — адская мыза, здесь гонят на работу до зари, бьют до того, что рубашка на спине рвется.

155. Выкупит из неволи. Когда я освобожусь с мызы? Когда придет Яан с лошастью (свататься), тогда освобожусь с мызы, уйду из ада. И не обернусь назад прежде, чем в воротах своего дома.

156. Парятся раны от побоев. Парь меня, баба, по ранам на спине, которые бичом нанес злой надсмотрщик!

157. Проклятие господам. Ох ты, барин, бесхвостый пес, содрал у меня кожу с мяса!

158. Смерть надсмотрщика. Ты, надсмотрщик, не бей маленького! Лучше ударь розгой по воде. Злая (горькая) смерть будет у надсмотрщика.

159. Надсмотрщика в печь. Когда мы, барщинники, промокнем, где мы будем сушиться? Пойдем к овину, бросим в печь кости надсмотрщика, овинщика и кладовщика.

160—161. Месть господам. Если бы мне можно было, я бы знал, что делать: заставил бы господ бороновать, барынь жать рожь, барышень молотить, а крестьянам позволил бы танцевать (сделал бы господ быками, а сам бы их погонял).